

FUNDACJA
"Archiwum i Muzeum Pomorskie
Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek"
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93
tel. 056 65 22 186, e-mail: fapak@wp.pl
IP 956 16 25 127: REGON 870502738
KRS 00000 41692
r-ku 82 1090 1506 0000 0000 0000 0044

MEMORIAL

Generał Marii Wittek

tot.

L.O (UKZO)
Poznań

† (1913-1943)

ZABIŃSKA Stefania

3804/4SK

SPIS ZAWARTOŚCI TĘCZKI —

+
DABIŃSKA Stefania

T. 3804/WSK

I. Materiały dokumentacyjne —

I/1 — relacja właściwa

I/2 — dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 — inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *z k. 2, s. 1-3*

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

III/1 — dot. rodziny relatora —

III/2 — dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —

III/4 — dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — Inne... —

IV. Korespondencja —

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] —

VI. Fotografie *z ksero pkt. II s. 1*

II Materiały uzupełniające relację

- J. Gwochmalicka-Mikotajczyk, Stefania Dabinska (1913-1943),
"Biuletyn Informacyjny" ŚZŻ AK Okręg Wielkopolska nr 4, 1971,
k. 2, s. 1-3

11 →

Śmierć ta stanowiła także tragedię dla Jego matki, która straciła już męża, Aleksandra, współpracownika GDR dla ziem wcielonych do Rzeszy, zmarłego w KL Auschwitz 13 stycznia 1943 roku. Pani: Stefania Grott opuściła Polskę na zawsze w 1946 r., wyjeżdżając do Stanów Zjednoczonych AP. Była prawdziwą Żoną i Matką – Polką, twierdząc z dumą, że jej najbliżsi spełnili tylko swój obowiązek, poświęcając się dla Ojczyzny.

kpt. dr Zofia Grodecka

2.7. Stefania Dabińska (1913–1943)

Magister farmacji, członek grupy mosińskiej, współpracującej z Wielkopolskim Kierownictwem Związku Odwetu (WKZO).

Stefania Dabińska urodziła się 13 września 1913 roku w Krzywiniu, powiat Kościan. Rodzice: Stanisław Dabiński, urzędnik i Melania z Brzezińskich mieli dwie córki, Stefanię i Mieczysławę. Stefania uczęszczała do gimnazjum w Wągrowcu, gdzie otrzymała świadectwo dojrzałości.

Stefania Dabińska

Następnie podjęła studia na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Po uzyskaniu dyplomu magistra farmacji w 1936 roku rozpoczęła pracę w aptece w Mosinie, powiat Śrem. Aptekę prowadził jej wuj Stefan Brzeziński, aptekarz, ożeniony z Marią, córką Zofii Nałęcz-Ritter, właścicielki apteki. Ze względu na złe stosunki S. Dabińska postanowiła zmienić miejsce pracy. Zatrudniona była kolejno w aptekach w Wyrzysku, Wągrowcu i Wielborku. Jednak z początkiem 1939 roku na usilne prośby swego wuja Stefana Brzezińskiego powtórnie podjęła pracę w mosińskiej aptece. Z chwilą wybuchu wojny w 1939 roku S. Brzeziński został powołany do wojska i Stefania Dabińska objęła kierownictwo apteki i drogerii w Mosinie. Pozostały personel pracował w niezmiennym składzie.

Zaraz po wkroczeniu Niemców we wrześniu 1939 roku rozpoczęła się uprzednio starannie zaplanowana eksterminacja Polaków. Odpowiedzią był ruch oporu, który objął Poznań i całą Wielkopolskę. W 1940 roku powstała organizacja Wielkopolskie Kierownictwo Związku Odwetu, w której szczególną rolę odegrali pracownicy służby zdrowia. Pionem technologiczno-produkcyjnym WKZO kierował wyjątkowo uzdolniony, świetnie zapowiadający się naukowiec, patriota i społecznik, dr medycyny Franciszek Witaszek z Poznania. Należy zaznaczyć, że podziemie polskie w Wielkopolsce musiało zdecydować się na bardzo radykalne metody w nierównej walce z nieprzebijającym w środkach okupantem. Ruch oporu rozpoczął działalność nie tylko w Poznaniu, ale także w mniejszych miastach Wielkopolski, prowadząc walkę różnymi metodami sabotażu i dywersji. Według Tycnera w tajnym

Biał. inf. SZ2AK Okręg Wielkopolski, Nr 4/71,
grudzień 2007r.

4-2

laboratorium dr Witaszek prowadził produkcję trucizn bakteriologicznych, które stosował przeciwko Niemcom. Rozwinięto również technologię środków zapalających, tzw. termitów oraz chemikaliów niszczących silniki spalinowe. W Mosinie już z 17 na 18 września 1939 roku rozpoczęły się pierwsze aresztowania inteligencji, a 20 października tegoż roku rozstrzelano 20 obywateli z pośród tamtejszej społeczności.

Do kierownictwa Związku Odwetu powstałej grupy mosińskiej należeli: z apteki oprócz Stefanii Dabińskiej, księgowy Stefan Geppert, a dalej dr Edmund Jurdzyński i lekarz weterynarii Czesław Skibiński oraz nauczycielka Władysława Rogowska. Natomiast młodociany goniec apteki Kazimierz Kałan był harcerzem i nawiązał kontakt z Szarymi Szeregami z Poznania.

W grudniu 1939 roku właścicielka apteki Zofia Nałęcz-Ritter wraz z córką zostały wysiedlone do Generalnego Gubernatorstwa. Kierownictwo apteki w 1940 roku przejął tzw. „treuhaender” Haack, Niemiec przybyły z Rygi wraz z rodziną. S. Dabińska pozostała na stanowisku pracownika wraz z resztą personelu. W krótkim czasie zmarł aptekarz Haack, a po 8 dniach jego teść Feirabend. Kierownictwo apteki przejęła Herta Haack, prowizor apteczny. Poza tym pracowała jej krewna Niemka Krauze.

W końcu kwietnia 1942 roku Gestapo wpadło na trop organizacji WKZO. Trwały liczne aresztowania, które kończyły się najczęściej wyrokami śmierci lub zsyłką do obozów. Aresztowania objęły również teren Mosiny i pracowników tamtejszej apteki. 28 grudnia 1942 roku przeprowadzono rewizję w domu gońca Kazimierza Kałana gdzie znaleziono sztandary harcerskie, namioty i duży zapas leków, które jak zeznał w śledztwie, otrzymał od mgr Dabińskiej. 29 stycznia 1943 roku aresztowano Stefanię Dabińską i Stefana Gepperta i w tym samym czasie został aresztowany dr Jurdzyński i lekarz weterynarii Czesław Skibiński. Wszystkich aresztowanych przewieziono do Fortu VII. W lutym aresztowano 18-letniego Lucknera, również pracownika apteki. Najbardziej obciążona została S. Dabińska, oskarżona o kradzież leków i trucizn z apteki. Władze niemieckie skojarzyły fakty śmierci aptekarza Haacka i jego teścia 8 dni później, obciążając Gepperta jako truciela. Połączono te fakty ze śmiercią w szpitalu poznańskim burmistrza Mosiny, Ottona Hoegy, Niemca z Węgier, którego leczył dr Jurdzyński. Natomiast lekarzowi weterynarii Czesławowi Skibińskiemu postawiono zarzut trucia koni niemieckich gospodarzy.

W kwietniu 1943 roku aresztowano matkę Stefanii, Melanię Dabińską wraz z córką Mieczysławą. Przewieziono je do Fortu VII. Następnie 7 września zostały wywiezione do obozu w Oświęcimiu gdzie matka zmarła na tyfus. Natomiast Mieczysława, przewożona do obozu Ravensbrück, uciekła z transportu i wojnę przeżyła jako jedyna z rodziny. Opowiedziała o przypadkowym spotkaniu z siostrą w Forcie VII. Całe ciało Stefanii było barwy niebiesko-sinej na skutek tortur w śledztwie. Starła się odciążyć wcześniej aresztowanego K. Kałana utrzymując, że znalezione u niego leki nie pochodzą z apteki mosińskiej.

Ojciec Stefanii, Stanisław Dabiński, w październiku 1943 roku został aresztowany w Sieradzu, więziony był w Oświęcimiu i Mauthausen, gdzie zginął 1 grudnia 1944 roku.

W nocy 17 na 18 sierpnia 1943 roku wywieziono z Fortu VII dużą grupę aresztowanych w kierunku Wrocławia do obozu w Gross-Rosen. Prawdopodobnie po 20 sierpnia 1943 roku zginęła Stefania Dabińska i Edmund Jurdyński.

We wspomnieniach mieszkańców Mosiny pozostała jako osoba nadzwyczaj uczynna, miła, towarzyska i bezpośrednia w kontaktach. Była wrażliwa na piękno przyrody, lubiła kwiaty i zwierzęta. Często widziano ją, jak karmiła ptaki na podwórku domu. Podczas swojej pracy w aptece całą swoją wiedzę i umiejętności wykorzystywała dla niesienia pomocy ludziom chorym, biednym i potrzebującym. W kwietniu 1967 roku koledzy farmaceutyci ufundowali tablicę pamiątkową z napisem „Farmaceutyci wielkopolscy pomordowani przez hitlerowców i NKWD w latach 1939–1945”. Umieszczona ona została w najstarszej aptece poznańskiej „Pod Białym Orłem”. Wśród 66 nazwisk osób, które stanowiły w owym czasie 20% ogółu farmaceutów wielkopolskich, figuruje również nazwisko Stefanii Dabińskiej z Mosiny.

Janina Grochmalicka-Mikołajczyk

Źródła: Archiwum Apteki nr 132 w Mosinie, opr. mgr A. Jastrzębowska; W.W. Głowacki, Męczeńskie drogi farmaceutów wielkopolskich w latach okupacji hitlerowskiej 1939–1945, Poznań 1967; M. Przychodzki: Martyrologia lekarzy wielkopolskich podczas okupacji hitlerowskiej, Przegl. Lek., t. 35, s. 116, 1978; Słownik uczestniczek walki... Warszawa s. 71, 1988; H. Tycner: Grupa doktora Franciszka Witaszka w wielkopolskim ruchu oporu, Przegl. lek., t. 34 s. 131, 1967.

III. Z ŻYCIA ZWIĄZKU

3.1. Święto 11 Listopada w Poznaniu

89 rocznica Odzyskania Niepodległości uczczona została w stolicy Wielkopolski liczącymi się uroczystościami.

Wojewódzki Sztab Wojskowy zorganizował 8 listopada 2007 r. obchody Rocznicy w Domu Żołnierza im. Józefa Piłsudskiego.

Po Hymnie Państwowym w wykonaniu zawodowego artysty, w obecności Pocztu Sztandarowego Wojska Polskiego – nastąpił podniosły moment wręczenia aktów mianowań kombatantom z walk w II wojnie światowej – w tym Powstańcom Warszawskim – następnie więźniom politycznym okresu stalinowskiego, a także oficerom rezerwy i żołnierzom zawodowym. Wręczenia aktów mianowań dokonał Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego, Dowódca Garnizonu Poznań płk dypl. Wojciech Reszka, a gratulacje składał Wojewoda Wielkopolski, Tadeusz Dziuba.

W dalszym ciągu uroczystości nastąpiło pożegnanie oficerów odchodzących do innych jednostek wojskowych na stanowiska Wojskowych Komendantów Uzupelnień.

Tradycyjna lampka wina umożliwiła wymianę wspomnień oficerom, podtrzymując w ten sposób piękną tradycję spotkań pokoleń, kontynuowaną od lat w poznańskim Domu Żołnierza.

DABIŃSKA Stefania

